

Nr 790

Av herr Nilsson i Göingegården m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 131, angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 131 angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m. lämnas först en kortfattad redogörelse för den under skolöverstyrelsens ledning pågående försöksverksamheten med nio-årig enhetsskola samt den pedagogiska försöksverksamheten vid vissa andra skolformer.

Departementschefen tar här bl. a. upp frågan om det ämnes-, linje- och grenval på högstadiet, som eleverna gjort under läsåret 1958/59. Han konstaterar därvid, att det är en mycket obetydlig andel av de från årskurs 9 avgående eleverna, som direkt fortsätter vid fackgymnasier. Under femårsperioden 1954—1959 rörde det sig kring 0,2 och 0,5 procent av dessa elever, vilket enligt departementschefen torde bero på den nuvarande konstruktionen av högstadiet.

Enligt skolöverstyrelsens tioårsrapport prövas fr. o. m. läsåret 1958/59 i två kommuner en sådan avvikelse från timplansförebilden för 9 y, som avser att ge de elever, vilka är tekniskt-matematiskt begåvade men har mindre lust och fallenhet för språkstudier, en tekniskt inriktad studiegång, kallad gren 8 c. Tyngdpunkten förläggs alltså till studier i matematik, fysik och kemi. Efter överläggningar med överstyrelsen för yrkesutbildning uttalar skolöverstyrelsen, att elev med kvalificerade betyg från gren 8 c, bör kunna vinna inträde vid tekniskt gymnasium.

Vi är väl medvetna om de svårigheter med språkstudier vissa tekniskt begåvade elever kan ha. Men vi kan å andra sidan inte finna det vara i överensstämmelse med de krav på språkkunskaper som det moderna samhället ställer, att låta tekniskt begåvad elev vinna inträde på tekniskt gymnasium med otillräckliga kunskaper i språk. Även om man inte kan ställa samma krav i detta avseende som i fråga om elev från 9 g, anser vi dock att kunskaper i både tyska och engelska är nödvändiga för att elev vid fortsatta studier skall kunna läsa och förstå erforderlig facklitteratur på dessa språk.

Vi får därför som vår mening uttala, att 1957 års skolberedning vid utformandet av högstadiet måtte beakta ovan anförda synpunkter.

I propositionens andra avsnitt behandlas vissa problem angående organisationen av gymnasierna i kommuner, där rekryteringsunderlaget till huvudsaklig del utgöres av elever från försöksskolornas högstadier.

Skolöverstyrelsen framhåller i sin allmänna promemoria, att en ombild-

ning under en övergångstid av bevarade fyraåriga gymnasielinjer av vanlig typ till treåriga bör eftersträvas, enär vid läroverk med linjer både av den vanliga typen och av försöksgymnasiekaraktär en lämplig fördelning av eleverna skulle underlättas, om alla linjer hade samma längd. Enligt skolöverstyrelsens beräkningar blir ombildning av nuvarande gymnasier till försöksgymnasier aktuell vid ett tjugotal högre allmänna läroverk under de närmaste åren.

I särskilda promemorior föreslår skolöverstyrelsen, att successiv ombildning av gymnasierna vid högre allmänna läroverken i Bollnäs, Linköping, Skellefteå, Sundsvall och Södertälje skall övervägas.

I de yttranden som avgivits över de särskilda promemoriorna har bestämda invändningar framförts, men nästan enbart i fråga om studiegångens längd. Majoriteten av de refererade yttrandena gör uttalanden i en för fyraåriga gymnasielinjer positiv riktning. Man framhåller bl. a., att de fyraåriga linjerna visat sig mera lockande, särskilt för enhetsskoleleverna, samt att eleverna på dessa linjer har större möjlighet att skaffa sig högre betyg. Som bekant är det nu ganska vanligt att elever i det treåriga försöksgymnasiet kvarsitter för att försöka få högre betyg.

Överstyrelsen säger sig icke vara beredd att medverka till att en studiegång omfattande nio år i försöksskola och fyra år i gymnasium blir en vanlig väg till studentexamen. Enligt överstyrelsens mening bör frågan om gymnasieorganisationen i försökskommuner bedömas efter de riktlinjer, som uppdragits i den allmänna promemorian. Skolöverstyrelsen hemställer därefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att fatta beslut rörande omorganisationen av vissa läroverk.

I sitt uttalande framhåller departementschefen, att Kungl. Maj:t av 1953 års riksdag erhöll bemyndigande att fastställa linjeorganisationen för gymnasierna vid högre allmänna läroverk — alltså att inrätta och avveckla gymnasielinjer — samt att Kungl. Maj:t har brukat erhålla bemyndigande av riksdagen att besluta om linjerna också vid nyinrättade försöksgymnasier. Departementschefen anser därför att det även i fortsättningen, närmast av praktiska skäl, bör få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om ombildning, helt eller delvis, av gymnasium vid högre allmänt läroverk till försöksgymnasium. Enligt departementschefen finns ingen anledning att — på sätt skolöverstyrelsen hemställt — underställa riksdagen frågan om en fixerad ombildning av de högre allmänna läroverken i Bollnäs, Linköping och Sundsvall, vilka spörsmål senare, efter närmare förslag av skolöverstyrelsen torde få prövas av Kungl. Maj:t. Departementschefen hemställer därför om bemyndigande för Kungl. Maj:t att fastställa gymnasiets linjeorganisation vid högre allmänt läroverk även i vad avser försöksgymnasielinjer.

Frågan om studiegångens längd har departementschefen icke funnit an-

ledning att gå närmare in på, när han anser att den frågan måste bli föremål för särskilda överväganden och ställningstaganden i andra sammanhang. Skolöverstyrelsen uttalar också, att frågan om fyraårig utbildningsgång är komplicerad och bör behandlas först i samband med en definitiv gymnasiereform.

Vi finner icke heller anledning att nu taga upp frågan om studiegångens längd.

Vad problemet här framför allt synes gälla är huruvida Kungl. Maj:t skall erhålla bemyndigande att fastställa gymnasiets linjeorganisation vid högre allmänt läroverk även i vad avser försöksgymnasielinjer.

Under en lång följd av år har riksdagen haft att fatta beslut i olika organisationsfrågor inom skolväsendet. Ett beslut i enlighet med departementschefens hemställan skulle innebära en reducering av riksdagens möjlighet att taga ställning till en sådan viktig organisationsfråga. Vi får därför som vår uppfattning framföra, att riksdagen även i fortsättningen skall underställas frågan angående ombildning av gymnasium till försöksgymnasium.

Som ytterligare skäl för vårt ställningstagande vill vi framhålla, att en utredning om gymnasiets organisation inom den närmaste tiden kommer att tillsättas. Innan denna utredning är klar bör någon ombildning av gymnasium till försöksgymnasium icke ske utan att riksdagen fått tillfälle att uttala sig. Risk föreligger annars att både gymnasieutredningen och riksdagen i alltför stor utsträckning kan komma att ställas inför fullbordade fakta och vara bundna i sin fortsatta bedömning av gymnasiefrågan.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte hemställa om uppdrag åt 1957 års skolberedning att vid utformningen av högstadiet beakta i motionen anförda synpunkter, samt

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att fastställa gymnasiets linjeorganisation vid högre allmänt läroverk även i vad avser försöksgymnasielinjer.

Stockholm den 20 april 1960

Gust. Nilsson

i Göingegården

Eva Karlsson

Ulla Lidman-Frostenson

Dag R. Edlund

Sven Svensson

Karin Wetterström

Gunnar Heckscher

i Krokstorp